

SAL 2
HEJMAR 18
—
ÇARŞEMB
1 ÎLON 1943

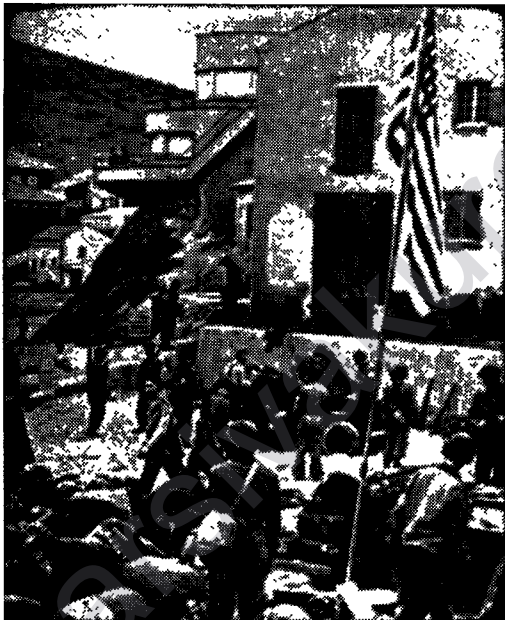
RONAHI

ANNÉE 2
NUMERO 18

—
MERCREDI
1 SEPTEMBRE 1943

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

JI BİRËN SEFERA SICILYAYÊ

*Ingiltz û emêrikaniyan sefera Sicilyayê di nav 43 rojan de
temam kirin û girav vegirtin. Kliša me eskerine emêrikani şanî
dide; yê n ko dikevin gundekî giravê.*

ÇAPXANA TEREQIYÊ
ŞAM — 1943

DI VÊ HEJMARÊ DE

Sêro û Pivaz	Çirokbêj
Çawan Çente dizin	Lawût
Biserhatî	Cemilê Tacdo
Hevalê Çak	Osman Sebri
Rahbe	Bişarê Segman
Reqê Avê	Dilawer Çarpine
Nêçir	Osman Sebri
Pîra Torê	Cegerxwin
Hey Kurd	Cegerxwin
Xiyal	M. E. Botî
Şêr û Mişk û Rovi	Brahimê Isa
Napolyon	Osman Sebri
Hîndik Rindik	Xeberguhêz
Qertel û Kûsî	Mihyêdin Pehlewî
Hinek ji Hinek	Yariker
Berazekî Londrê	Ronahî
Kurdmançino	Xebatdarê Welat
Xarkov	Nêrevan
Elemanyê û Rohelat	V. Hûrban

ÇIROKA KURDMANÇI:

SÊRO Û PÎVAZ

Dibêjin ko carekê du zilam brayê hev 'bûn. Navê yekî Sêro û yê ê di Pîvaz bû.

Rojekê Pivaz gote Sêro:

— Bira, min divêt ez biçim xulamiyê; tu çi dibêji?

Sêro got: Tu bi dilê xwe yi, lê tu ji ya min biki naçî, tu 'nikarî xulamiyê, biki, tebielê te ne xweş e

Pivaz got: nabit ezê biçim

Sêro got: bila be, tu bi dilê xwe yi Sibehî Pivaz rabû çû, bû mehvanê keşekî. Keşe got-ê: Pivaz tu li çi digerihi

Pivaz got: Ez ji bo xwe li xulamikê digerihim

Keşe got: were bibe xulamê min

Pivaz got: qenc e, sala min bi çi ye?

Keşe got: qewlê min û te ne bi sala ye, belkî qewlê min û te heta pepûk bixwini, ezê hevqas bidim te. Bi wî şertê ko heçî ji min û te bienirî emê zolekî çerm ji piştaya stoyê wî rakin, heta ser dûvka wî.

Pivaz got: qenc e.

Sibehî rabûn ji xew, keşe got Pivaz: Here cot, seyê min li kû rûnişt li wê derê cot bike, êvarê barek darên bêtovil digel xwe bine. Ezê taştîya te rêkim

Dema Pivaz çû çolê, seyê keşe çû

geriha li ser berekî mexel hat. Pivaz gayê xwe girêda, li ser tehtê cot kir. Dema taştê, keşe taştê da keça xwe û got-ê:

— Bêje Pivaz bila nan neşkênit, tokê mast ji neşkênit, fehîr nekê têr bixwit. Êvarê dema hat mal bila ga li derî de neexit mal de, diwar ji xirab nekê

Keça keşe çû nik Pivaz, herwekî bavê wê got-ê; ewê jî welê got Pivaz.

Pivaz enirî nan ne xwar, ma heta êvarê. Êvarê hat, got keşe:

— Mala te neava, ezê biçim mala xwe

Keşe got-ê: ma tu enirî

Sêro got: erê ez enirîm

Keşe got Pivaz: Me qewlê xwe kiriye, ezê zolekî çerm ji piştaya te vekim. Keşe rabû zolekî çerm ji piştaya Pivaz vekir.

Pivaz tevli wê xwinê çû nik Sêro.

Sêro got: bira te li ser min lazim kir ez biçim heyfa te

Sibehî Sêro rabû berê xwe da mala keşe, bû mehvanê wî.

Sêro bû xulamê keşe. Keşe tiştên goti Pivaz welê gote Sêro ji. Sêro jî qebûl kirin. Sibehî Sêro rabû çû cot. Se ji bi xwe re bir. Şe dîsa çû li ser tehtekê mexel hat. Sêro dest avêt berekî li bin guhê seyê keşe da, kuşt; çû li erdeki xweş cot kir. Dema taştê, keça keşe taştîya Sêro anî wek got-î Pivaz, welê got Sêro ji.

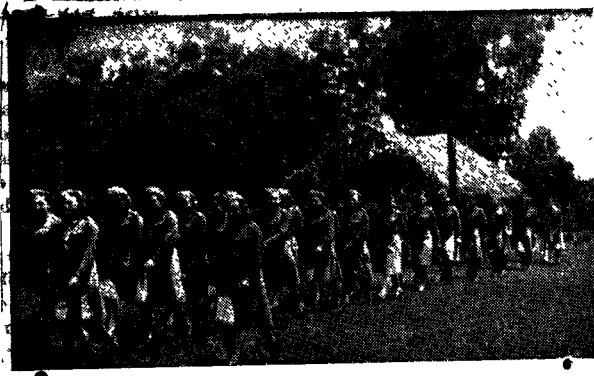
Sêro got, qenc e. Sêro rabû ji nava nan xwar dora wî ne şkand, binê dizikê qul kir tokê wî ne şkand. Dema têr xwar, binê keşkê ji qul kir. Keşik vegeriha hat, got babê xwe.

Dema bû êvar Sêro rabû nîr û halet şkandin, li kerê kirin, anîn mal.

Dema Sêro hat piştaya xanî her du ga ji şerjêkirin, qet qet kirin li kulekê re avêtin, û hat nik keşe.

Keşe got Xwedê qeweta te bidit, kant seyê min

Sêro got: Min seyê te kuşt, min keça te ji xirab kir, min nîr û hatet ji şkênandin, min gayên te ji şerjê kirin, qet qet kirin li kulekê re avêtin, ma tu enirî?

JI WEXTÊ XWEŞIYÊ

Polonye wek piraniya dewletên Ewropayê, fro di bin lingên eskerên neyar de dinale. Ev welat ûris û elemanan bi hev re vegirti bû. Hingê ûris û eleman hevalbendên hev bûn; piştê bûn neyarên hev. Polonye fro bûye xerabezarek. Ev her du klîşe şenahiya wî welatî di wextê aşiyê de, şanî didin. Keçikin direqisîn, hinên din di rêzika rêçezanan de dimeşin.

Keşe got: ne xêr ez ne enerlme.

Keşe û jina xwe li hev şewirin, gotin: emê iro kadê ji xwe re çêki, esidekê çêki, emê birevin, Sêro bihilî xew da.

Pêkanina xwe kirin, kada xwe, esîda xwe kirin ciwalkî û danîn wê derê.

Dema keşe û jina xwe nivistin Sêro rabû tiştên he ji ciwal derêxistin û xwe kir ciwêl de. Berî sibehê keşe rabû ciwal hilgirt, jina wî kete pêş, çûn. Nizikî sibehê mîza Sêro hat, di ciwêl de mist.

Keşe got jina xwe: keçe esîda te çiças têr-dihîn e.

Jinkê got: Wê bima ji Sêro re, min hemî êxist esîde.

Dema çûn nizikî gundekî seh hatin wa, keşe got jina xwe.

— Xwezî Sêro li hir bûya, da seh ji me vekirana.

Sêro got: Mamê keşe min dane ezê se ji we vekim. Keşe Sêro danî.

Dîsa keşe û jina xwe li hev şewirin go emê biçî şev li ser pirê razî. Jinkê got keşe: tu li nav de raze, ezê li rexê te ê rastê razim, bila Sêro li rexê çepê

razê. Dema bibit nivê şevê emê rabî Sêro bavêjin avê, jê rahet bibin.

Dema bû nivê şevê Sêro çû cihê keşe, keşe anî cihê xwe, demekê ma û ba kir jinkê

— Rabe em Sêro bavêjin avê

Jinik rabû destên keşe girtin, Sêro lingên wî girtin, avêtin avê. Keşe li avê de çû, Sêro jina keşe ji ji bo xwê anî. Heyfa birayê xwe ji ji erdê rakir.

Çirok çû deştê dê û babê me çûn bihuştê.

ÇAWAN

ÇENTÛ WÊZIRÛ ELEMANÛ DIZIN

Her wekî xwandevan dizanin, Fenlenda hevalbenda Elemanan e; lê di navbera wê û Emêrika da şer nîne. Ji lewre ev her du millet bi nav hev da diçin û tên.

Di sala 942an da bişîşkekî emêrikanî gîha bû Helsinkiyê, paytexta Fenlendayê. Pir ne ajotî bû ko jin û keça wî a çeleng jî di pa ra xwe gîhandî bûnê. Di nava çend mehan da, bi jêhatî bûnê navekî ecêb bi pê bişîşk Rêntîrî ket û li ber derê wî nexweşan rê ne didane hev.

Jina bişîşk a zana tevî keça xwe a çeleng jî di rîya qencî û comerdîyê da navekî mezin jî xwe ra birin. Van her du jinan (dê û keç)rojê pê da xestexane û şargehên belengazan ziyaret dikirin û bi destekî comerdî û xerxwazî az arîkariyê

wan dikirin. Navê xêrxwaziya wan ewçend belav bû ko di bangeh û cihên tevayî da bê pesna wan tu gotin tine bû.

Gêstapo, dafra polîsa elemanî edî nema dikarî bûn guhên xwe ji bihîştina pesnên derhêq emêrikanîyan da vekirî bihêlin. Serekî paşgotîniya bijîşk Rêntîrî kirin. Gava dîtî ev yeka han fêde nêke, rabûn li Elmanyayê bişîşkekî welê anîn; lê Rêntîrî serdestiya xwe parast, ji ber ko bi nexweşan ra fî comerd bû.

Di pêşiya sala 943 an da ko bi çî ramanê bû, wezîrê elemanî hat xaniyek di rexê bişîşk Rêntîrî da girt. Piştî wê biçend rojan, sê ne xweşên emêrikanî hatin nik bişîşk Rêntîrî giliyê nexweşiyêke kevin dikirin. Bişîşk jî, ji wan her sê mirovan ra sê ode raxistin û dest bi derman kirina wan kir.

Piştî wê bi heftekê rojnameyên Fenlendî nivîsîn ko: ji bo danzanîna hin tiştan wezîrê elemanî dê bi balafirêke biçê Berlînê.

Lê wezîrê elemanî ne çû Berlînê ji ber ko bûyerek lê qewimî; çentê ko rapor û ewraq tê da bûn hatî bû dizîn. Xaniyê bişîşk Rêntîrî di dîwêr da hatî bû vekirin û derbasî xaniyê wezîr bû bûn, bi tenê ew çentê biri bûn.

Dema Gêstapo dora xaniyê bişîşk girt û velo kir, ne nexweş, ne jî bişîşk û keç û jina wî ne hatin dîtin.

Gava emêrikanîyan ev nûçeyên han belav kirin; hînga xelkê zanî ko di çehntê wezîrê elemanî da çî hebûn ye. Newyork-Teymîs digot: « Ji fro pê ve nema Eleman zad didin Fenlenda. Ji bo dîlxweşiya Fenleudiyan Eleman dixwazin nîşanekê bidin marêşal Manêrhaym ».

Ev bû xebata ko bişîşk Rêntîrî ji bo welat û welatîyên xwe kir.

Ji xwe şerê mezin di navbera mirovên jîr da dibe; lê ne di qada şer da...

LAWÛT

TOFEK JI XELKÊ HAMAYÊ DI BÎN BANDÛRA EMÊRIKANÎ DA

KUMIRÛN TOZ DIKIN HEVIR Û WAN DIXIN ŞIKILÊ KERPIÇAN U DÎŞEWITINÛN

Piştî ko her du genéral De Gol û Jiro gihane hev û yekitiya erdên kişwerê Fransayê anîn pê; Franse ji nû ve, rexma ko welatê mader vegerti ye, dest bi xurtbûnê kiriye Heçl fransîz û heçl xelkê welatên ko di bin bandêra fransîzî de dijîn, tof bi tof diçin talimgahan û hîni eskeriyê dibin. Fransîz fro ordûke ji 300000 peyayî bihevketî saz dikin; da ko di êrişê mezin de bi hevalbendên xwe re dakêvin beja Ewropayê û welatê xwe bi destên xwe xelas bikin.

BISERHATIYA

NOQA VEKE BRITANI

Kumandarê noqava britani «Tako» Kaptan Pit ji rojnamevanekî inglîzî re, biserhatîke noqava xwe qîse kiriye û gotiye:

Em di behira Êgê de bûn. Ji Efinê, paytextê Yewnanistanê, bi çend mîlan dût. Ez bi xwe li her dûrebînê bûm. Çi rojeke geş û xweş. Di xwerûbûna heşinahiya xwe de, behir û ezman dikirin ji hev derkevin. Li ezmên ne ewrek, li behirê ne pêlek....

Perav bê dû û dûman, lat û zinaran, ji me ve, yeko yeko û zelal xuya dikir. Zemanên borî, rojên ko em bi filûqan derdiketin seyranê, dihatin bîra min.

Ez di van texmînan de bûm ko di her dûrebînê re perçak dûman derbas bû. Di pey re min dengê motorê kir; balafirek... Herhal di van doran de faporqefleyek hebû.

Gelek ne borî vaporeke barkêş xuya kir. Du balafir û vaporeke çekirî ew dihemandin. Vapor ber bi me ve dihat; di navbera me de pênc mîl ma bûn. Min emirê xwe da ko noqavê daxin binê avê. Noqav binav dibû û herkes

çû ser karê xwe. Vapor di nzingî me re derbas bû. Keştiya mihafîz li paş bû. Deryavan di ser pira keştiyê re ferîqet diçûn û dihatin. Ne dihatê bîra wan ko dijminê wan xwe kar kiriye û dike li wan xîne. Me torpîdên xwe berdan. Yek li orta vaporê keti bû. Dîdevanê me bi şahî û bi dengê bilind got: « Torpîdên me rîya xwe şaş nakin ».

Piştî ko me torpîdên xwe berdan û hingafte vaporê em ji wê derê bi dût ketin. Vapora mihafîz ewê bera me bidaya. Me çend teqîn jî bihistî bûn. Min ji mihendisî pirsî heke me hingafte makîneyên vaporê. Mihendis digot tu dengê makînan nayîn; divêt makîne sekinî bin.

Qederê bîst deqîqan ketin navê. Di vê çendê de me tu deng seh ne kir. Ma vapora mihafîz çî dikir. Gelo xwe kar dikir û deryavanên vapora ko me lîxisti bû, ji rûyê avê didan hev.

Em di van texmînan de bûn ko mihendis em li dengê perwanê hişyar kirin. Di ser me re vaporekê xwe tev dida. Piştî çend deqîqan bombeyîne binavîni di dora me de diteqîyan. Perçeyîne bomban jî dihingaftin qalîkê noqavê. Vaporê yanzdeh bombe berda bûn dora me.

Di nav wan de bombeyîne bi sê tonan giran jî hebûn.

Dijmin etlahî da û makîneyên xwe vemirandin. Bi vî awayî dixwest çihê me bi temami seh bike û bombeyên xwe bihingivîne me. Etlahiyê midelf dom kir. Vaporê makîneyên xwe ji nû ve şixulandin û dest bi avêtina bomban kir. Çend bombeyên din jî avêtîne me. Bi teqîna her bombayê noqava me dihejîha û bi ser xwe de diçû û dihat. Di vê navê de dîdevanê me ji min pirsî heke vapora ko me bin av kir du dîrek û bixêriyek an bixêriyek û dîrek hebûn.

Ma wextê vê pirsîyariyê bû. Min bi erin lê vegerand û got: Du dîrek û bixêrîke wê hebûn.

Dengê perwana vapora mihafîz nema dihatê bihistin. Em derketin rûyê avê. Vapor ji me bi dût keti bû. Lê xuya dikir ko hêj li me digeriya.

EMELEYINE INGLÎZÎ YÊN KOMIRA KEVIRÎN

HEVALÊ ÇAK

Di serê meha Tebaxê û şeva yekgembê da hevalê çak, xortê gelparêz Ehmedê Baravî piştî nexweşiya du salan çû rehma Xwedê.

Ehmed, ji xortên kurdên Şamê ên gelparêz yek bû. Di sala 938an da, gava ez ji sirgûnê vegerim û li Şamê rûniştim; min Ehmed tevî şeş xortan nasî bû. Gava bi navê welat û welatfaniyê min deng li xortên taxê kir, Ehmed jî di nav her şeş xortên mayî da guhê xwe da min û bi dilekî paqij û xurt berê xwe da rîya xebata welêt. Piştî ko yekitiya xortan hate pê, di warê welatfaniyê da xebata Ehmed ji a hevalên wî ne kêmîr bû. Lê di warên rastî û dilçakiyê da rehmetî xwe da bû qorê pêşin.

Di dinê da, wî armanc û hêviyêke bi tenê hebû ko ew jî; rojêkê welatê xwe aza û gelê xwe serdest bibîne. Di vê rê da herçiya ji Ehmed bihata xwestin bi camêrî dikir; çawan herçiya jê hati bû xwestin jî kiri bû. Lê felekê ro bi serê Ehmed ne xist û di sala 941an da sîngjara malkambax destê xwe ê xwînrêj dirêjî kezaba Ehmed kir.

Li ber vê bobelata han em destgîrêdayî ne man û herçiya kirin diviya bû me kir; ew destê merxur di hinavê hevalê xwe da bi derxist. Me ji xwe ra dizanî ko êdî Ehmed ji nexweşiya han flitî û wê di nav me da bîmîne û rojêkê ji rojan bigehe armanc û daxwaza xwe. Lê gava daxwaza Xwedê bi tişteki tîne be, nabe û herçiya ko wî xwastiye jî dê bibe. Bendewariya hevalan û nêrfna bijîşkane Ehmed

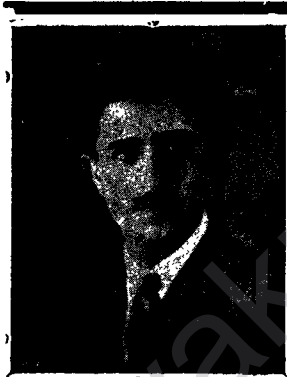
Me sê rojên xwe di wan doran de derbas kirin. Roja sîseyan vapore me digel çend vaporên din ên çekirî bi ser me de vegeyîra. Em noqî avê bûn. Heye ko dijmin em dîtî bûn. Ji ber ko rojê pê de bi bombeyîne bînavîna noqava me hejandin. Me şev jî di binê behîrê de derbas kir da ko em dijminê xwe bikarin bixapînin.

Dotira rojê ji kêmaniya hewayê êdî em aciz dibûn. Tukefî ne xeber dida, ne jî xwe tev dida. Ji ber ko bi tevdan û xebêrdanê me hewa hêj bêtîr kêmkî dikir. Di ser me re dengê perwaneyên vaporan nema dihate bihîstan. Me

ji pencên mirinêkuta ne kir. Herwekî sîngjarê rîka Ehmed kiri be dilê xwe ko vê carê destê xwe ê malkambax dirêjî hestiyên wî kir.

Dema bijîşkane xwestin destê wî ê nexweş bibirin, Ehmed qaîl ne bû û got: « mirovekî bê dest bi kêrî xebata welêt naye. Gava ezê ji xebata welatê xwe bê par bîmînim, mirin ji min ra baştir e ». Bê birîna destê jî xweş bûn ne mikûn bû. Dawî, di serê Tebaxê da canê xwe siparte Xudayê comêrd.

Ehmed di şeva mirina xwe da sê wesiyet kiri bûn. A pêşîn xwesti bû ko ez serê wî girêdim û cendekê wî daxim gorê. A duduyan ko ala kurdi deynin ser cendekê wî. A sîsiyan ko ez li ser kêla gora wî bi zimanê kurdi sê hevde xweşxwan binivîsim. Her du daxwazên pêşîn di roja mirinê da me bi cih anîn. A paşîn jî ev e li ser rûpelê Ronahiyê dinivîsim. Ko Xwedê hez bike, dê li ser kêla gora hevalê rast û hêja Ehmedê Baravî binivîsim. Heke Xwedê Ehmed ne gîhande daxwaza wî; dikare hevalên wî bigîhîne.

EHMEDÊ BARAVÎ

Nivîsana ser kêla gorê ev e:
 « Me armanc azahî bû her »
 « Di wê rê danî can û ser »
 « Berî bigehêne daxwazê »
 « Felekê gote min: razê »
 « Bê dem ez çûme goristan »
 « Bijîn her Kurd û Kurdistan »

Xortê gelparêz Ehmed, kurê Mistefayê Baravî li vir radizê; rehma Xwedê lê be.

OSMAN SEBRÎ

dûrebîna xwe xiste rûyê behîrê û li dora xwe temaşa kir. Tu şopa dijmin xuya ne dikir. Me da rû û hewa pak tenefîs kir. Em ji nû ve vegeyîra bûn jiyînê.

Sê rojên din ên nû ketine navê. Em rastî vaporeke barkêş û piçûk hatin. Ne hêjayî torpîdê bû. Lê hevalan gelek li ber min da. Me jê re torpîdek şand û hingafte orta vaporê. Binavbûna wê gelek ne ajot. Di vê navê de şeş balafêrên dijmin ji bejê berê xwe da bûn behîrê.

Dinya tarî dibû; me berê xwe da bende-
 reke bêterf.

CEMÎLÊ TACDO

RAHBE

Navê wê Honorya bû. Di bajarê Ravnayê û di sala 417an de ji diya xwe bû bû. Valantnyos birayê wê ê mezin bû. Bavê wan imperator Konstansê III û diya wan imperatoriçe Plasîdya bû.

Hêj di ciwaniya xwe de bi evîne ket û zabitêk ji serbendên qesira bavê xwe heband; hebandineke kûr û dijwar. Lê diya wê a nefis-mezin li xwe danetani ko keça wê zabitêki ji zabitên qesirê bike.

Ma Plasîdya çawan qîma xwe bianiya ko Honorya bibe jina zabitêki adeti. Di bin hikimê Romayê de kişwerine bêhejmar hebûn. Her kişwerî melîkek û mî ekin hebûn. Diya bû ko Honorya biba jina mîreki wan kişweran. Heke stêrka wê geş hilata ew mîr rojekê dibû melîk û Honorya dibû melîke.

Lê Honorya hez dikir; hezkirin zehmet, evtn xurt e. Di ber çavên keçikê de evtn di ser her tiştî re bû. Dilê wê qail ne dibû ko ji bo rajêriya tacekê li evîna xwe asê bibe.

Dê û brayê wê çî dixwestin. Ji xwe re ji nav melîk û xudantacan li mîreki bigere, ne?... Belê... bila be.

Honoryê qerara xwe da û ji xwe re mîreki

tacidar peyda kir. Bi vê bijartinê kêmasîke mezin wê bigihaşt malbata wê. Ji xwe wê ji ev dixwest, da ko heyfa xwe ji dê û birayê xwe hilîne; ji wan her du zilamên ko keti bûn navbera wê û evîna wê. Honaryayê ji xwe re Etile bijarti bû.

Etile ew hikimdarê zalim û wehşt bû ko gava welatek vedigirt ji xwina mirovên ko şerjêdikirin çem didan herikandin û bi fexr û ken digole xelkê dora xwe: Dera ko hespê min pê lê dike giya nema lê şin dibin.

Etile piştî ko Kestentînye safî kir berê xwe da imperatoriya romanî ya roavê.

Ma diya wê, ji Honoryê re ne goti bû ko ji xwe re ji nav mîr û melîkan mîreki bibijêre. Etile, ma jê meztir hikimdar hebû. Etile dinya vegerti bû; mîr û melîkên dinyayê xulamtiya wi dikirin.

Honoryê rabû ji Etile re nameye nivîsand û digel hingustilekê ew şande hikimdarê xwîn-rêj. Di nama xwe de, xwe pêşkêşî wî dikir û digot ko dixwaze bibe jina wî.

Piştî ko qasidê Honoryê bi rê ket diya wê pê hesiya; eniri. Da eqilê xwe, qerara xwe da. Ewê keça xwe ji dinyayê nependî bikira. Hebû ko bi vi awayî evîna xwe ji bîr bikira.

Di şeveke tarî de mewkîbeke Imperatori ji Ravnayê bi rê diket. Erebeke depdepe; li pêş

û paş û di her du aliyên wê de siwarine zirehpûs. Di erebê de Plasîdya û Honorye rûniştî bûn. Imperatoriçe keça xwe dibir dêrê.

Erebê da hevrazê û qedereki çû; heta gihaste ber deriyê avahîke bilind, wek kelehêkê. Ev dera tarîkên dinyayê bû. Imperatoriçe keça xwe tê de hepis kir û vegeriya qesirê.

Honorye kete helgîhê rahban û li ber qedera xwe a reş stoyê xwe xwar kir.

Qasid gihaste qerargaha Etile û bi darî ket; name û hingustil ber pê kirin. Etile lê vegerand û got:

DI SALONA XESTEXANEKE INGILÎZÎ DE DÊ û DIYÊN AYENDÊ

— Navê mira Honorye bi guhê me ve bûye. Dibêjin ko mîra romanî çeleng û spehî ye. J ber hikimdarê xwînrejê ve jê re bibêje: « Melik Etlîle, xezeba Xwedê li rûyê erdê, hakimê kişwer û welatan, qesabê serê mîran, jina ko ew b xwe dixwaze, ji xwe re tine. Ne hewce ye ko mîrekên romanî nefsa xwe jê re pêşkêş bikin. Etlîle jina ko dixwaze bikeve paşîla wî heke di qesiran de peyda ne kir; heye ko wê di koxikan de peyda bike. Di pêşîya leşkerê xwe de emê di ser sûrehên Ravnayê re derbas bibin û textê imperatorên romanî hilweşînin. Û heke me mire Honorye ne eciband emê jê re bibêjin ko xwe bigehîne navmalîyên me. Te seh kir?... Niho here... »

CINDIKÎ EMÊRIKÂNÎ DI GUNDEKÎ SÎGILYAYÊ DE ESKERINE TALYANÎ TESLÎM DIGIRE

Rahbeke pîr, di dêrê de, berê xwe da habîsa Honoryê û di dehlîzan re, hêdî û bê deng diçû. Gava gihaştê ber deriyê mîrekê destmala xwe derêxist, hêstîr ji çavên xwe malîştin û li derî da.

Honorye rabû ser xwe, hêstîrên çavên xwe ziwa kirin û derî vekir. Rahbê got-ê: Qasidêk ji Ravnayê hatiye û dixwaze mîrekê bibîne.

Honoryê serê xwe hejand û Rahbê qasid derbas kire hundir.

— Lûsyos tu kengê [hati]

— Ev bûne sê roj ezbenî.

Qasid Lûsyos tiştê ko Etlîlê gotî bû-yê gote mîra xwe. Honoryê deng ne kir. Piştî bihinekê jê pîrsî:

— Li Ravnayê çi heye, çi nîne?

— Xwe kar dikin, şer nîzing bûye. Herçî diya te li ser îrada xwe ye.

— Û ew... çawan e?

— Kî?

— Ew.. ma li Ravnayê jê pêve kes heye ko ez pê bendewar bibim....

— Mîreka min, peyayê ko tu dibêjt, yê ko te hejt li dikir, nema di nav zindîyan de ye.

— Kuştîne?...

— Nîzanim, kuştîne an wî xwe kuştîye. Tiştê ez dizanim nema di jiyînê de ye.

— Belê kuştîne... ji rikê min ve ew kuştîne..

Honorye rabû; ji piyan sekînî. Çavên wê ên ji hêstîran nermbûyî ji nişkekê ve bi hişkahiya hesinekî hişk bûne û pêtin jê çûn. Honoryê gote qasid:

— Vegere Ravnayê û ji diya min re bibêje ko bi vê kirê hisên dilê min kuştîne; ez nema ji dêrê derdikevim. Û careke din here nik Etlîlê û jê re bibêje; keça ko dixwaze bibe jina te, ewê ji te re nivê imperatoriya Romayê bi xwe re blne. Bila bişîne pey dê û birayê min û min

bixwaze; pê re ji nivê imperatoriye. Ji wan nayê ko daxwaza Etlîlê bi şûn de vegerinin.

Heyetek ji ba Etlîlê hati bû Ravnayê. Heyetê ji Valantinyos re nameyek anî bû. Etlîlê xweha Imperator, Honorye dixwest; pê re ji nivê Imperatoriye.

Valantinyos daxwaza Etlîlê bi şûn de avêt. Diya Imperator, Plastêdê — ji xwe îşê hikûmetê ewê digerland — fermandarên Romayê gihandine hev û leşker berê xwe da sinoran; bû şer.

Çend sal ketin navê. Honoryê di dêrê de di nav rahban de ibadeta Xwedê dikir; dê û birayê wê di qadên şer de cehda xwe dikirin ko li ber eskerên Etlîlê bisekinin.

Di rasta Ketalonyayê de Etlîle şikest. Hemî Ewropayê got ko dinya ji bela wî xelas bûye. Leşkerê wî ji snorên imperatoriya Romayê bi dîr ket.

Zemanekî dirêj kete navê. Ewropayê pêjna peyayê ko digot « ez li rûyê erdê xezeba Xwedê me » ne kir.

Valantinyos ji îşê ziwaca xweha xwe bi Etlîlê re ji bîr kiri bû. Honorye di dêra tarîkên dinyayê de roj digihandin şevan, şev digihandin rojan.

Rojekê ji tixûbên imperatoriye qasidin, bi hawarî gihastîne Ravnayê.

REQË AVË

Beri çendekë du balafirvanen britani keti bûn behirê. Di ser behirê re li wan da bûn. Lê balafirvan dema diktin; flûqa kewçûk ya ko di balafirê de bû; bi xwe re biri bûn û ew nepixandi bûn.

Balafirvan di filûqê de rûniştî, li dûrahiya behirê dinihertin û li hêviya vaporekê diman. Vaporek wê biboriya û ew xelas bikirina.

Ji nişkekê ve filûqe hejiya. Qey tiştekî di bin re dehf dida filûqê. Balafirvanan texmina noqavekê kiri bû. Digotin, heye ko noqavek li binê behirê ye û dike derkeve rû. Zûka bi çend derbên bêran ji wê derê bi dîr ketin. Lê filûqe ji nû ve hejiya. Ma noqavê di bin re dida pey wan. Ji xwe vê carê filûqe welê hejiya ko qey wê ji cih rabiwa û bi hewa biketa.

Lê piştî bihinekê filûqe

dani û di rex wê re serê cenawirekî xuya kir. Serikî gir, stoki dirêj û çavine çilmisi. Wi tebayî mîdeki li balafirvanan temaşaya kir û noqî avê bû.

Hert tişt dibate bira balafirvanan. Cenawirê behirê, yê ko peyaki an golikeki bêî ko bicû dadîqurtine... marê behirê... yê bi 10-15 gazan dirêj...

Bivê nevê tirs giha bû balafirvanan. Ew di wan texmina de bûn ko wi tebayî ji nû ve xuya kir. noqî avê bû. çend carên din xwe şani da.

Balafirvan hêj nû ji mirinê xelas bû bûn. Gelo ji nû ve da bûn rîya hat-nehatê. Qerara xwe dan ko li ber xwe bîdin.

Di binê filûqê de weriseki dirêj hebû. Balafirvanan ew xiste destên xwe û gava serê wi tebayî ji nû ve xuya kir, bi weris bera wi dan. Teba noqî avê bû weris ji ji destên wan şemîtî û bi lez çû; qey yekî ew ji behirê dikişand. Dawiyê werisê dirêj nema çû û sekini.

Balafirvanan serê xwe rakir û li dora xwe nihêrt. Çi bibînin, vaporeke inglîzî e piçûk li nizingî wan sekiniye. Vapor hate rex filûqê û balafirvan hilkişiyân ser.

Balafirvanan gava ji kaptanê vapore re biserhatiya xwe qise kirin û qala "wi tebayî kirin jê zanîn ko ew teba reqê behirê ye û xêra wi vapore ew ditine.

Belê balafirvanan gava bi weris li reqê avê da bûn req weris kiri bû devê xwe û çû bû heta nizingî vapore û li rex wê da bû rû. Xelkê vapore gava reqek, di devê wi de weris ditin li xwe hişyar bûn û dora xwe teftîş kirin û filûqa balafirvanan ditin.

Kaptan gote balafirvanan: Herweki min ji we re gotiye ew teba reqê behirê ye û di van behiran de gelek ji van heywanan têne ditin. Heywanine bêzerer in; lê carina henekan dikin û pê xelkê ditirsînin.

DILAWER ÇARPÎNE

Etilê, ji nû ve, berda bû tixûbên imperatoriyê; pêşdarên wi qesta Ravnayê dikirin.

Valantinyos fermandar gihandine hev û sewireke giyan danî; esker şandine tixûban. Etilê dihat ji bona ko Honoryê bibe. Dê û bira qerara xwe dan. Ewê Honoryê bi yekî re bizewicandina. Bi wî awayî Etilê bigilûşt a Ravnayê ji Honorye ne dibû jina wi.

Ji nedimên qesirê mirovekî seie bijatti bûn; wê bibiwa mêrê Honoryê.

Honorye ji dêrê derêxistin. Giregîrên welêt vexwendin; daweta Honoryê wê şahînet bikirana. Valantinyos da zanîn ko dost û hevalê wi fermandar Vlanyos wê bibe mêrê Honoryê û wê bibe melikê kişwerekî Romayê.

Honorye bê dile xwe bû jina Vlanyos.

Şahînet a dawetê hêj xelas ne bû bû ko qasidê ji tixûban hat. Etilê miri bû.

Şahi bi xelkê Romayê ket. Daweta Honoryê duta şahînet kirin. Honorye bi xwe di şinê de bû.

Etilê keçeke qranên Germanistanê anî bû. Di şeva dawetê de Etilê serxweş keti bû. Keçikê

ji yekî din hez dikir. Etilê mest û bêhiş û bêt ko cilên xwe ji xwe bike keti bû textê ziwacê. Keça qranê Germanistanê gava li mêrê xwe ê bêhiş fedkiri, xencera wi ket ber çavên wê. Keçikê xencer ji kalarî kişand û ew di sînga Etilê ra kir. Etilê nema hişyar bû. Şahi bi Ewropayê ket.

Honoryê bi mêrê xwe re nikari bû bijt. Piştî kuştina Etilê, birayê wê ji nema zor dida-yê. Honoryê terka mêrê xwe da û vegehiya dêrê. Qewitî li rahban kir û got: Ez ji wek we rahbek im; ji niho û pêde min bi awaki din bi nav mekin. Ji min re ji bi tenê Rahbe dibêjin.

Honorye di dêrê de çiqaş emir kir, kesl pê nizanî.

Împerator Valantinyos beriya xweha xwe û di sala 455an de mir.

Di gortistana wê dêrê de kêlek heye, kêleke sadê û rahet. Li ser kêlê ev gotin nivisandi ye: RAHBE.

Dihok: 24 Tîrmeh 1943 BÎŞARÊ SEGMAN

NÊÇÎR

« Ji axayê min ê delal, şêxê »
« nêçirvanan Lezgin axê ra »

— 2 —

Di hejmara Ronahiyê a 16an da min bendeke li ser nêçîrê, nêçîra ko di welatê me da dibe, nivîstî bû. Ji ber ko bend pir dirêj bû bû, min hin nêçîr serpillkî nivîstî û nêçîra teyran ji helek hiştî bû. Herwekî di dawîya bendê da min ji xwandevanên Ronahiyê ra gotî bû, ev e ez awayê xwedî kirin û daxistina teyrên nêçîrê ji bi bendeke xweser berpeyî wan dikim.

Yek ji di benda berî vê da min nêçîra kêvroşkan yekcar serpillkî nivîstî bû. Ji ber ko her kes agahî vê nêçîra han e, min ne xwastî bû bi dirêjkirina wê xwandevanên delal kîz bikim. Lê paşê, xwedîyê Ronahiyê di vî warî da gazind li min kir. Li ser daxwaza wî jî, di dawîya bendê da ezê careke din vegerim ser nêçîra kêvroşkan.

XWEDIKIRIN Û DAXISTINA TEYRAN:

Di benda berî vê da me gotî bû ko dema teyran bi torê digirin, her du çavên wan didirûn. Qesda wan ji çavdirûtinê, ji bo heya hînî dengê mirov bûne ko netirsîn. Piştî ko teyr çavdirûtî û pergirêdayî digehê destê nêçîrvanê xwe; berî her tiştî jê ra sê tiştan pêk tîne:

1— Kosteke, ji çermekî nerm û delal têtê çêkirin ko dikeve her du lingên teyr û ji bo pê girtinê dûvikekê pê va ye. Ev dûvik ji bo pê girtina nêçîrvan e. Di serê dûvik da xelekek heye ko benekî xurt û sê-çar gazan dirêj ji pê va dikin.

2— Venîşteke, ji sê daran têtê çêkirin ko wekî

kursiyekê ye. Çi gava kostekê êxistin lingên teyr, li ser venîşteke datînin û benê bi kostekê va bi venîşteke va girêdidin; da ko nefire.

3 — Lepik, ev jî ji çermekî xurt têtê çêkirin, da ko nêçîrvan têtê destê xwe û teyr rake ser. Ji ber ko rojê du-sê çaran gerandina teyr divê, bê lepink rakirina wî ne mikûn e; di roja pêşin da pêkanîna lepinkê hewce ye.

Piştî ko ev her sê tiştên han pêk hatin, deh rojan teyr çavdirûtî dimîne û rojê du-sê çaran têtê gerandin. Rojê du çaran jî jê ra goştê mirîskan têtê dayîn; lê bi şertê ko têtê nebe. Di roja pêşin da heya ko qenc dadikeve nêçîrê, têrkirina têtê ne dirîst e. Teyr çiqas qels û jar bikeve, ewçend çaran dadikevin nêçîrê. Teyrê xurt û qelew, kêman çaran dadikevin nêçîrê û pir çaran di çaxa daxistinê da direvin.

Gava roja dehan hat, çavên teyr di nav komek peya da vedikin. Ji ber ko di vê demê da hînî deng û pêjna mirovan bûye, nema ditirse û hovtîyan şanî dide. Ji vê bi şûn da, wî hînî seyên nêçîrê dikin. Êdî çî gava bibin gerê, divê se ji bi nêçîrvan ra bin.

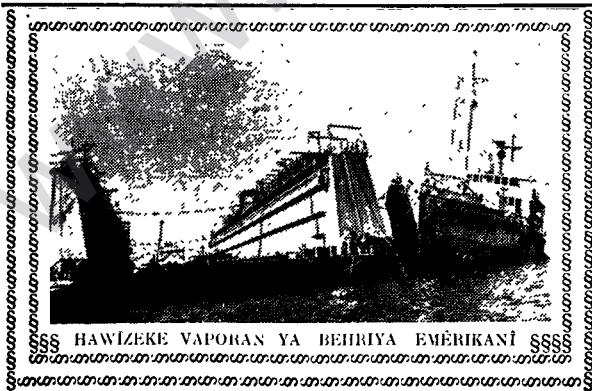
Hefteke jî ko holê derbas bû, benê bi kostekê va bi qasî bîst gazan dirêj dikin. Êdî jî wê rojê pê va nema wekî berê goşt tavêjin nav lingên wî. Divê nêçîrvan dûrî venîşteke bisekine û goşt rûveyî bike û « hay » ke. Bi haykirinê ra li nêçîrvan dinêre û goşt dibîne. Hînga bi firekê ra li ser destê nêçîrvan vedine û goşt dixwe.

Piştî ko deh rojên xwe jî holê derbas kirin û hinekî çêtir aşîne bû, bi navê « gurê » benekî du sedê sed gaz dirêj çêdikin ko daketina teyr hîngê dest pê dike. Gava dixwazin teyr li ser gurê herdin, divê li nava gund bi derkevin û herin cihekî dûz. Vê carê li şûna lepikeke dudu divên.

Ji ber ko her seriyekî gurê mirovekê digire, wê gavê, benê ko bi xeleka kostekê va vedikin û serê gurê di nava xelekê ra derbas dikin.

Dema mirovê hember hay dike, teyr bervê dinirê, goşt di dest da dibîne û difire diçe goşt. Bi vî awayî her du mirovên ko bi seriyên gurê girtî, her yek çar-pênc çaran gaziye dike û piştî ko du nikul goşt bidê, ê mayî jê didize. Ev kira han her roj du çaran di demên taştê û şîva teyr da çêdibin.

Roja pêşin li ser gurê, çar

HAWÎZEKE VAPORAN YA BEHRIYA EMËRIKANI

caran teyr revê dixwaze. Lê gava nîkare xwe ji gurê xilas bike, êdî revê ji bîr dike û dixwaze zikê xwe holê têr bike. Çiqas roj bi nav da terin teyr ewçend aşine û hîn dibe. Bi vê rêzika han kijan teyrê çetin be, di bîst rojan da li ser gurê fêr dibe. Çi gava di firinê da têr xwe berda biniya gurê; hînga nêçîrvan bawer dibe ko teyrê wî kedî bûye. Ji vê xwe berdana teyr a bin gurê ye, ko bi hînkirina teyr a nêçîrê ra daxistin dibêjin. Anê daketina teyr a bin gurê.

Çi gava teyr qenc di bin gurê ra firî, sê-çar rojan jî dîsa du mirov, lê bê gur, wî hay dikin û şiv û taştaya wî didinê. Paşê hînga dikarin bibin nêçîrê.

TÛLE-BÛNA* TEYRAN:

Her sal di çilê Havînê da teyrên nêçîrê pûrta xwe diweşînin ko bi vê ra « tûle » dibêjin. Tûle-bûn nîzîkî sê mehan dîm dike. Çil rojên pêşîn pûrtê diweşîne û çil rojên dawiyê pûrtê pê tê. Di vê midetê da, teyr pir qels bibe û hewceyî xizmetekî mezin e.

Di meha Biharê a dawiyê da divê nêçîrvan di odeya ko dike teyr bi xwedî bike da hin qesil (hêşinayî) biçîne. Gava ket serê Havînê, pûrta teyr rengê xwe digihare, pîrçazkî dibe û dest bi weşinê dike. Hînga divê nêçîrvan kostekê ji lingên têr bi derxe û berde nava odê. Herwekî di hêleke odê da qesil heye; li du hêlên din yekê teştêk av û yekê jî hin axa paqij datînin û derî li ser dadidin. Rojê carê divê qesil bête avdan, ava teştê bête giharîn û ax bête tevdan. Teyr jî her roj sê-çar caran di qesilê da diçêre, di teştê avê da xwe dişo û di axê de vedigevize. Di vê mideta han da kêm caran jî teyr ra goşt tê dayîn. Piştî sê mehan pûrteke nuh pê tê û vedigere halê berê. Teyrê ko Havînê ev tiştên han jê ra pêk neyên, pûrta wî pir kirêt diweşe û kirêt hişin tê û nema bi kere nêçîrê tê; jî ber ko perên wî xar û belovaca hîşin tîn û bi kêrî firîna xurt nayê.

Nêçîrvanê teyrê nêçîrê, her sê mehên xwe ên Havînê bi tevayî di xizmeta teyr da dibore. Ji bo vê ye ko her kes nîkare wan bi xwedî bike û ên ko bi xwedî dikin jî jê ra xulamekî xweser digirin da ko dirêjîya salê pê mijûl bibe.

NÊÇÎRA KÊVROŞKAN:

Ji ber ko di benda berfê vê da min nêçîra kêvroşkan serpillkî nivîsî bû; li ser daxwaza xwediyê Ronahiyê careke din em vegeerî vî warî. Nêçîra kêvroşkan bi tajiyan gelekî e xweş e. Ji ber ko çar-pênc salan min ev nêçîr kiriye; pir û hindik agahiya min jê heye.

Ën ko ev nêçîr ne kiri bin, welê dizanin ko

ev nêçîr ne hweceyî zanînê ye. Bi tenê kêvroşk girtin karê tajiyan e. Lê a rast ew e ko di nêçîra han da agahî û serwestiya nêçîrvan du par û xurtî û jêhatî bûna tajiyan pareke nêçîrê ji xwe digire. Ew tajiye ko di destê nêçîrvanekî nezan da rojê du kêvroşkan bikare bigire, teqez di destê nêçîrvanê serwest da pênc-şeş heban digire. Zanîn û serwestiya nêçîrvan di warên han da ye.

1 — Perî her tiştî cihê ko kêvroşk tê da vedîşire çak nas dike û berî ko birinê taji bigrê jê ra kêvroşk radike.

2 — Merasê xweş digire; da ko kêvroşk

DI QADA SICÎLYAYÊ DE: ÆSKERÊ

dûr baz nedin. Kêvroşkên ko dûr baz din pir caran li pêş tajiyan wenda dibin.

3 — Kêvroşkê xurt an qels [1] ji cihê wî dizane û tajiye xwe bera ê xurt nade.

4 — Heke ji tajikî pirtir bi nêçîrvan ra hebin, yekî li bilindcihan dihêle. Ji ber ko her du lingên kêvroşkan ên pêşin ji ên paşin pir kintir in, her dem çavê wî li bilindcihan e; çima ko li ber kaşan pir xurt direve. Gava nêçîrvan tajiyeke xwe li gazê dihêle, heya kêvroşk digehê gazê qenc diweste. Hinga ew tajiye vehêsi bi gengazî nêçîra xwe digire.

Di vê nêçîra han da awayê xwedîkirina

tajiyan jî hewceyî hinek zanîn, an bala xwe danê ye. Ev xwedîkirina han jî bi pêkanîna çar tiştan dibe:

1 — Xwarin, di heftê da qe ne çar caran şîranî û çar caran jî avşîr (jî rûn an ava goşt û nan û sîrê çêdibe) dayîn.

2 — Ji bo nermhiştina piştê taji cileke berkulav û germ li piştê şidandin.

3 — Heftê du caran piştê taji bi ava germ û sawûnê şûştin û qenc mistdan.

4 — Ji bo parastina birinê taji, her gav girêdayî hiştin.

Ji bo vê ye ko her pênc mehên nêçîrê (mehek palz, sê meh zivistan û mehek bihar) nêçîrvanê serwest tajiye xwe girêdayî dihêle. Bi tenê rojê sê caran digirîne.

AWAYÊ NÊÇÎRÊ:

Nêçîra kêvroşkan bi tajiyan; awayê çaktir, bi girtina merasê dibe. Meras, 'di rex' hev ra meşîna nêçîrvanan ra, tê gotin. Dema nêçîrvan degehên cihê nêçîrê, wekî kevanekî an hîva nuh nîvgovendekê digirin û di erdê bi guman da diçin û tèn. Di pêş û rex xwe da çî hij, dirî û tûpên ko bibînin kevir dikin. Divê navbera her du peyan sê-çar gaz hebin. Gava fireyîya navbera peyan jî vê pirtir be, pir mikûn e ko kêvroşk ranebe.

Heke taji yek be, meras jî li goreyî wê kin tê girtin û taji dixin nîveka merasê. Na gava taji dudu bin, her yekî didin hêleke merasê. Heke taji jî dudûyan pirtir bin ên mayî diêxin nîveka merasê. Lê her hal tajiye qenc didin peran û ên qels diêxin nîvekê. Merasa ko çak bête girtin, tê

LIZÎ PIŞTÎ, ŞEREKÎ SINGOYÊ KETINE ÇEPERÊN DIJMIN

PİRA TORÊ

Hilkişi me çûme jorê her du rex min bend û rez
 Min di pîrek tê ji tarê ker di ber da lê bi lêz
 Hate nîzik rojbixêrek da û wek min dil bi xem
 Pîrebî bû por-sîpî bû taqî-reş bû rû gewez
 Min ji pîrê xweş dipîrsî. ey metê tu j'kû vê ?!..
 Go ji Sêrê diçme Bêrtê, xûniya romî me ez
 Xan û eywan kirne wêran mêr û jin ser jê kirin.
 Min go pîrê qey tu kurd î? çaye tilên xwe bi gez
 — Belkî benda rez bi guh bit dengê xwe pîr hilmeke
 Pîr ditîrsim ez ji derbê singiyê romê teres.
 — Min digot: axa û beg; wê go: kurê mun guh medê
 Ew şivan in sermîyan in dane gurgan colê pez
 Min kurek tenha heye ew şandi bajêr medresê,
 Wê du sê pîrs bo me gotî pê helandî cerg û bez,
 Gotî dayê em dixwînin wek Cegerxwîn gotiye;
 Zû bixwînin hev bibînin biçne Kurdistan bi lêz.
 CEGERXWÎN

da kêvroşk dûr nareve. Heke kêvroşk dûr nêrewe, tajiyê çak di niv kîlometrê û hîn hindiktir da digire.

Kêvroşk ko bi çavpehnî û teresiyê hatîne nasîn, carcaran ranabin. Qewimiyê ko nêçîrvan pê li serê wî kiriye û di bin lingê xwe da girtiye. Ji bo vê di girtina merasê da divê nêçîrvan gelekî serwest be ko kêvroşk bi şûn xwe da nehêle û jê derbas nebe.

SOWA (CINS) TAJIYAN:

Sowa tajiyan ji wek ên hespan gelek in; lê ne bi nav û binyat in. Ji bo naskirinê, sowa hespan bi navê xwediyên ko li cem hatine nasîn; lê ji bona tajiyan tişteki holê ne fikirîne. Bi tenê, ên ko tajî pîr bi xwedî kirîne dizanin; an bîr dibin ko wek hespan, an mîna seyên mayî tajiyan jî sowên wan jî hev cida ne. Herwekî me li jor gotî, çîma ko ji her sowekê ra navek ne hatiye xweya kirin, di vir da emê nikari bin sowên wan jî hev veqetînin. Lê di vî warî da di destê me da delîlek heye ko ji tajiyan çak cewrên çak, ji ên bêkêr jî cewrên bêkêr dadikevin.

Ji bona zanîna çakiya tajîkî çend nîşan hene ko nêçîrvan tajiyê çak jî ê bêkêr bi der diêxe. Serf: tajiyê çak bêvîdîrêj û qocê serfî tajî û bilind dibe.

Pîsîr: pîsîra fere û daketî nîşana xurtî û revê ye.

Pîşt: kîjan tajî mûfrkên piştê zêdetir bin ewçend beza dibe.

Bi van nîşanên han jî nêçîrvanekî ra mîkûn e ko tajiyê jêhatî jî ê bêkêr binase. Piştî ko me benda xwe hinde dirêj kir, heke me xwêndevan hinekî serwest kiri bin ew jî baş e.

OSMAN SEBRÎ

[1] Kêvroşkên qiracan, nemaze ên ko di ber kaşên bi çeqeq da bi cih dibin gelekî e beza û xurt in. Ev celeb kevrosk e piştîşin in. Kevroskên kepir û çîyan ne ewçend e xurt in û sorik dibin.

HEY KURD

Ser ji xew rake binêre ro ji bîrcê da der e
 Guh bidêre çarkekarên te bi halan û şer e
 Zani be, ey, mîlet im ev dem ne, ya razan û xew
 Ev dema gurmên û ceng û top û tîp û leşker e
 Sed wekî Guherz û Rîstem wan bi te deng

[da cihan

Ma ne şerm e ko di fro mayî bê mîr û ser e
 Pîr nexweşî ev du sed sal bû li te jana zirav
 Şêx û axa bûne mîqrob ketne laşê tey zer e
 Dijminê meztîr ji van bê xwendin û nazanî ye
 Korf û nayektî û bê bextî zanim sê ser e.
 Ev welatê wek bîhuşt bû, bûye zîndan gor û

[teng

Dil û gerdên-xwarî tek da bê şîbak û pencere
 Ev çî ye ey mîlet im bê dost û dijmin bê jîmar
 Rêçîka ko şêx û axa dane ber te, tê mere.

Şêx ne dilxwazê te ye, lê rençberê navê xwe ye.
 Tekyexana wî di vê tê da hebin çend kerker e
 Ew bi xwe parsê dikin kengê Xwedê ev gotiye?
 Ma kiramet tîzî ye, yan top û tang û qumbere?
 Xaniyê axa mezin her dem di ser gundan bilind
 Lîs û hêlîna dizayê wek şikeftan sê der e.

Ma ne bes ey mîlet im van rîp û xapan ber-

[de zû

Ev rîya rast û dirist e, bes Cegerxwîn rêber e.

CEGERXWÎN

XIYAL

Ey bîra hon çend şîrîn in ber dilê botî gelek
 Çû ji dest me ev welat û Şernex û Bîrca-belek
 Deşt û zozan û çîya ew mane bê nêçîr û rav

Deştê Dêrgul tu binêr Gever û ser re çîrav
 Deşt û zozan bi tixwîb in, bi Gever paşê Şîkêr
 Qedrê vê axê bizanin me'den e tev de bi zêr
 Xeml û rewşa vê Çîravê, Kaniya-reş warê Mîr
 Xwezka ez tê de şivan bam, min bixwara nan

[û şîr

Ser ber û ferşan dibînim şîklê nîsk û cew,

[genim.

Ev welatek pîr ecêb e, ez ji kêfan dikenim
 Ger bi sê mangên Biharê, lê bîmfî ta Pehîz
 Ma çî ye Lêman-û Monblan[1] zêdetir sed car

[eziz

Ê nedîfî çî dizanî em ji çî behsê dikin
 Her tenê em pê dizanin lewre hinde dilkul in
 Botiyê bêkês erê hêvî heye êdî bijî

Piştî van xewin û xiyalan-te ne ma' egl û mejî.

M. E. BOTÎ

(1) Gol û çiyayîne Swîçrê.

ŞÊR Û MIŞK Û ROVÎ

Carekê şêr li roviyekî rast hat ko hirmêk di devê wî de ye. Çaxa çavê wî li hirmiyê ket; ji rovî re got: Seyda ev çi ye tu dixwî?

— Ezbenî, hirmê ye

— Hirmê çi ye seyda?

— Hirmê bi daran ve çêdibin; tiştêkî şêrîn û xweş e.

— Li kû peyda didin ezbenî?

— Va ye, li serê vî çiyayî, bêjimar û pir in. Te divê em herin şanî te bidim.

— De fermû seyda em herin

Her diwân dane rê û çûn; li hirmiyekê rast hatin. Qurmê wê stûr û serê wê bilind; hirmê lê xuya dikin. Şêrê dilbijok dey li rovî kir û got:

— Seyda, çawa têne xwarê?

— Ezbenî em rovî dûvê xwe lêdixin û diweşînin, zû zû...

Şêr dûvê xwe dawêşandê û lêda. Lê tu kêr pê ne kir. Li rovî zivirî û got:

— Ezbenî ka nawêşin.

Wî lê vegerand û got: Ezbenî xurtiya we şêran di nav milên we de ye, pišta xwe bidî-yê û bihejinî.

Piştî ko şêr pišta xwe da-yê li seyda

vegeriya û got: Ka nakevin ezbenî

Rovî çavê wî li fen û fûtan bû. Jê re got: Ezê te bi darê ve girêdim, da tu kari bî darê bihejinî.

Şêr got: min girêde.

Roviyê çeleng û sivik hinek roviyên dewaran anîn û li bêjina şêr û darê, ji qirikê heta neynûkan gerand û lê hişt heya, danê êvarê. Rovî tiliya xwe lê da, di ko hişk bûye û tîngîni jê tê. Dêy lê kir û got:

— De xwe veweşîne û bihejinê.

Çawa şêr xwe veweşad, parsîwên wî gihan hev. Şêr li rovî vegerand û got:

— Rovî mal-wêran, zû min veke; lê ez mirim.

Rovî lê vegerand û got: De bimire sehê pîs. Ji berê de me şêr bi daran ve girêdane; da yekî di weke te bi vî çiyayî nekevi.

Rovî wilo got, da rê û çû. Çend rojan şêrê xwînxwar û merkuji bi darê ve girêdayî ma. Paşê mişkê li biniya nigê wî çû û hat. Şêr li biniya xwe nerî û got, ev kî ye. Gidiyano, hê tu min venaki, ez mirim.

Mişk serê xwe rakir û got: Paşa kê wilo li te kiriye. Dilê min li te dişewitê. Lê ji berê de hon mezin û serek hevalên pîs û qeşmeran in. Ne em bin, herdem rovi û teba wê wilo li we bikin.

Şêrê girêdayî û gerdexwar nikare dengê xwe bikê û tiştêkî lê vegerîne. Bi tenê bi lavlav û dilek jê hevî dikir û digot:

— Ezbenî, de ka min berde, paşê emê ji xwe re bipeyivin.

Mişkê guhpan û bilind serê xwe rakir; çû û hat, bi diranan serîkî duhêlan jêkir û li darê zivirî.

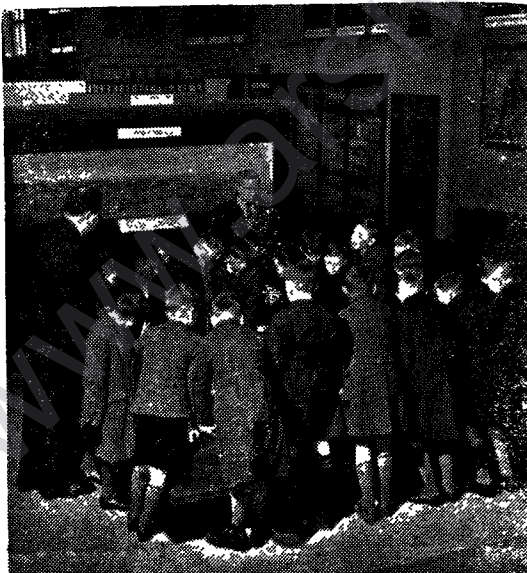
Piştî ko şêr ji vî derdî filitî li xwe û li mişkê bi paye û tîrek dinêrî û çav lê sor dibûn. Şêr tif xwe dikê û di dilê xwe de dibêjê; Tiff li vî welatî be ko rovi mirovan girêdidê û mişk mirovan berdidê.

Şêr dil-nexweş û serberjêr da rê çû.... her çû.

Dibêjin ji wê çaxê de şêr di welatê me de ne mane.

Amûde: 29/7/943

BRAHÎMÊ ÎSA

ŞAGIRTÊN DIBISTANEKE LONDRE

DÛROKA JINA NAPOLYON

« Gava welatek bindest bû,
ji welatiyê bî rûmet ra bi-
tenê riyek dimîne: Di rîya
serxwebûn û azadiyê da
mirin ».

Napolyon

— 2 —

JINA DIBISTANÊ:

Bi qasî ko diroknivîsan der heqê jîna Napolyon a tevayî da pir û hindik zanîneke têr gihandine ber destê me; di aliyê jîna wî a dibistanê va gelekî bi şûn da mane. Gava ez diroknivîson dibêjim, bi tenê qesda wan camêrên ko nivîsarên wan gihane me dikim; anê diroknivîs, an nivîsena nê rohelata nîzim. Heyeko diroknivîsên Ewropayê, nemaze ên frensîzan ev aliyê han ji bi temami nivîsî bin, lê mixabin ko ji neagahiya me a zîmanê wan, em ji nivîsana vê hêla droka serdarê freng bê par kirin. Ji bo vê ye ko em, di vî warî da bi nivîsana vî tiştê hindik bes dikin.

Gava Napolyon pê kire sala şeşan, bavê wî, ew li Ejaksiyoyê êxiste dibistaneke destpêkî (ibtîdai) da ko tê da pêşiyên xwandin û nivîsandinê hîn bibe. Tevî biçûkiya xwe, Napolyon bi sergermî û şerûtiya xwe di nav hevalan da xweya bû bû. Hingê bi ser û pêça xwe gelekî t di hevdaketi bû. Pir caran bi rê diçû, gorê wî dadiketî ser rûyê pêlavê û di xwe ra ne didin ko hilkişîne. Bi carekê nîzani bû, an hez ne dikir ko wekî hevalan ser û sekeyê xwe girêde û xwe dûzan bike. Tevî yeka han jî gelekî ji xwe t razî û kes di ser xwe ra nedizani; an ne dixwest bi vê yeka han bawer be.

Dibêjin di vê dibistana han a biçûk da keçeke heft-heft salî hebû ko Napolyon pir mêla xwe dabû-ê. Di demên vehêsinê (tenefîs) da, Napolyonê her biçûk destê xwe dixist destê keçikê û pê ra digertî. Bi vî halê dihevdaketi hevaliyâ wî bi keçikê ra, hevalên wî pê dikenandin û dikirin armanca tewz û tinazên wan. Napolyon jî van tewzên çavnebar, gelekî kiz dibû; lê herwekî nabîniye, di xwe va derbas dikirin. Çi gava tinazker xam dikirin û bi peyiv û axaftinê dilehiyan; hîngê xwîna wî a korstîkî di rehan da germ dibû û bê ko dawiyê birame an piraniya wan bîfikire, wekî birûskê xwe davête ser wan. Bi destsivikiyê

ecêb, bi kolman û pinan welê li herçar hêlan dixist ko ên pêş xwe mat û şaş dihiştin û direvandin. Paşê bi dilgîrî vedigerî cem hevala xwe û disa destê xwe diêxiste destê wê û ji nû va digertî. Bi vî awayî tirseke ecêb xisti bû zikê berber an çavnebarên xwe. Ev bi kêrhatin û şerûti li alîkî û hezkirina dengê topa kiçik û listîka wî a bi zarokan ra ko bêhna rê û rêzanên leşkerî jê dihatin li aliyê din, ramana êxistina Napolyon a dibistana herbiyê da ber bavê wî.

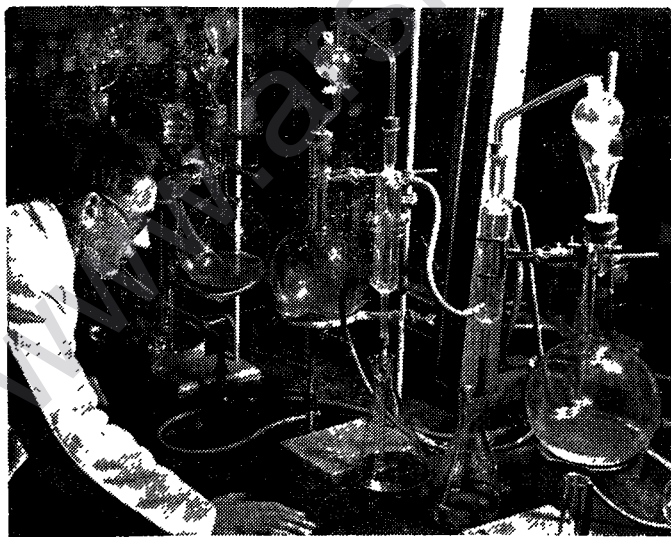
Piştî ko Napolyon dibistana destpêkî a Ejaksiyoyê kuta kir ji bo ko bikari be here dibistana herbiyê diviya bû hinekî zîmanê fransîzî hîn bibe. Ji bo vê yekê bavê wî, ew tevî birayê wî Jozêfê êxiste dibistana Otûnê ko çend mehan tê da bîngêhê zîmanê fransîzî fêr bibir, da ko bikari bin di dibistana nuh da bi hevalên xwe ên pêşende ra bixwînin.

DIBISTANA BRIYAN A HERBIYÊ:

Hingê li nav Fransyê diwazde dibistanên herbiyê ên destpêkî hebûn ko ev dibistana Briyanê yek ji van diwazdehan bû. Her sal jî sefên van her dibistaneke ê dawiyê se zarokên bi kêrhattir dibijartin û dişandin dibistana Parisê a herbiyê: ji bo ko tê da zabî

bi derkevin. Şagirdên dibistana Briyenê jî wek dibistanên herbiyê ên mayî hemî jî zarokên malmezinan bûn. Wê çaxê hemî malmezinan zarokên xwe bê dibistanên herbiyê ne diêxistin ên din. Bi çav wan bijîşkî, avokatî, mihendîsfî karê wan kesan bû ko nizanin bikujin û bimirin. Di demeke holê da û bi aqilê han, gava kurê malmezinan bi berikên tîjî, gûrî û oflazî di dibistana Briyenê da dixwandin, kurê avokat Karlo Bonapart Napolyon bi berîka xwe a vala hat kete nav vê koma torinan. Ew tîrî nênan ko dema xwe bi listik û henekan diborandin û bi nav û ritbeyên bav û malbatên xwe bi ser hev da gûrî û oflazî dikirin, Napolyon di nav xwe da tişteki bêkêr, reben û qeşmer didftin. Heke li şûna Napolyon zarokekî din bûya, teqez dê xwe di nav wan torinên dewlemend û serbilind da pir biçûk bidîta. Lê Napolyon bi vê yeka han sernizim ne bû. Ji xwe serbilindî û oflazîya hevalên wî a vala bû ko canê wî ê gewherfeşan jî vê bêrêtiya han hişyar kir û ramana bêbîhatiya malbatan li ser kuran di wê demê da êxiste dilê wî. Di vê dibistanê da jî ber peya malbatî û dewlemendiyê Napolyon pir tehlî jî hevalên xwe dftî bûn ko di rojên xurtî û serbilindîya xwe da bi tenê rûmeta jêhatî bûn û bikêrhatinê digirt.

Napolyon salên xwe ên pêşin di dibistana Briyenê da holê bi biyanî û durtî hevalan

KÎMYAXANEYÊN INGILISTANÊ JÎ JI BO ZEFERÊ DIXEBITIN

derbas kirin. Ew hevalên ko di nîzfkayîya wan da xwe biçûk û şermisar didft. Gava di nav wan hevalên gûr û qiros da jî xwe ra hogirek ne dft; bi carekê xwe avête himbêza kitêbên xwe û gelekî jê destkewtî bû. Destkewtineke welê ko bi her awayî xwandinê bi ser hevalên xwe ket û nema riya xwe di ser ra girtinê jî wan ra vekirî hişt.

Lê vê bi tenê mayîna han û xebata xurt a ko di geliyên wê da dikir, şopeke kûr û durt li ser cendekê Napolyon hist û dirêjîya emrê xwe jê saff ne bû. Her pênc salên ko di dibistana Briyenê da derbas kirin û êş, derd û kulên ko bi hevalîya kurên malmezinan ra dftin, jî ber vê yekê westa ko gihandê xwe bejna wî gelekî qels û kin hişt; çima ko hîn cendekê wî xwe ne girti bû.

Di dibistanê da sê dersan bi carekê serê Napolyon girti bû. Hisab, tarîx û cixrafîya. Di dursa hisêb da jî biçûkiyê va jêhatî bûneke ecêb nîşan da bû ko bi zîrekiya di vê dersê da hezkirina mamostayên xwe kar kiri bû. Ji bo vê, pir caran mamostan Napolyanê kiçik vedixwandin ser sifra xwe û dilê wî geş dikirin.

Piştî vê dersê, kêfa wî jî cixrafîyê ra dihat; her wekî di biçûkiya xwe da ew karê mezînan (serekiya hemî Ewropayê) da be ber çavên xwe, her û her xerite hîn dikirin. Heye ko Napolyon jî mamostan çêtir xerite jî ber dizanin.

Hele xwendina kitêbên dîrokê (tarîx) mijûliya wî a her dem bû. Wî dixwast jî van kitêban rabûn û ketina miletan hîn bibê û ka peyayên mezînan çawan bi mîranî û jêhatî bûna xwe gihane cihên bilintir. Dixwast vê zani be, heya rojekê ko mezînan bû dê çilo xwe bigihîne nav û dengê peyayên dîrokê û navê xwe di serhêla navên hemîyan da bide nivîsîn.

Sala 1784an hat, Napolyon di sêfê dibistana Briyenê ê paşin da bû. Wê salê zivistanê sar hat û berfeke mezînan ket. Pêşî û

dorhêlên dibistanê ji berfê û bîsoyên wê hati bûn por kirin. Şagirtan nema dikari bûn bi listikên xwe ên adetî rabin. Ji ber vê bêhna hemiyân teng bû. Wê gavê tiştê hate bira Napolyon ko ji wê berfê kelehekê ava ke, dorhêlê wê bi bedeneke berfin rake û di ber wê bedenê da ji kozik û çeperan çêbike. Paşê şagirtan bike du biran. Birek di kelehe da bimîne ji bo parastinê, birê din ji bo standinê ji der da dirêjê bike. Vê ramana Napolyon li nik mezinan cih girt û emra çêkirina kelehe, beden û çeperên wê spartinê.

Li ser vê ramanê, holê bi vi awayî, di rojêkê da hemî şagirtên dibistanê keti bûn bin destê Napolyon. Ew wekî fêrfendarekî kevin û ceribî kete nava hevalan û keleh, beden û çeper bi wan dane çêkirin. Ew hevalên ko berf çend salan bi çavekî kiçik li Napolyon dinêrîn, fro bê gotin di bin destê wî da dixebitîn. Bi şarezayiya Napolyon keleh, beden û çeperên di dorê da ewçend xweş çê bû bûn ko xelkê bajêr dihatin û di çavîne ecêbmayî li wan diwarên berfin ên delal dinêrîn. Di wî emirê biçûk da, vê kira han ji mirovên durrîn ra didane zanîn ko Napolyon dê bibe peyalkî mezin.

Şer dest pê kir lê Napolyon ne kete nav her du hêlan yekê. Wî ji bo xwe di nav her du hêlan da jî kar dît. Herwekî hevalên xwe kiri bûn du biran û yek êxisti bû nav keleh û çeperan; ê din li der ji bo êrişê hiştî bû. Berê serekiya êrişvaniyan dikir, gava didît halê mîdafîlan xirab dibe, hinga derbasî nav wan dibû û ji bo parastina keleh û çeperan nav di wan didan û serekiya wan dikir. Holê ji alîkî derbasî ê din dibû, heya ko şerê han du heftan ajot. Di vê dema han da ewçend zanayî û jêhatî bûn rave kir ko hemî temaşeker ecêbmayî hiştin. Di gerandina van şerên gogê berfê da ji bo bîcihanîna gotin û fermanên xwe ewqas serhişkî rave dikir ko rojêkê zabitekî di cihanîna fermaneke wî da hinekî dudilî kiri bû. Hingê bê ko Napolyon beje ew listike, bi gogeke zexm ew di erdê ra kir û birfneke welê di eniya zabit da vekir

TELEFONA SEHRAYÊ

ko heya camêr î sax bû şopa wê birnê li ser çavên wî ma.

Divê em ji bîr nekin ko ev şagirtê han ê ko di listika gogên berfê da zabî bû û bi destê Napolyon bi birin bû bû, piştî derketina di dibistanê da gelekî zîvar û desteng bû. Di wî deraxî da Napolyon jî bû bû împerator. Gava camêr ji bo destengiya xwe çareyek ne dît berê xwe da hevalê xwe ê dibistanê Napolyon û xwest bi darî wî keve. Dema berdevikan haya Napolyon kir; berê navê wî di ser hev neanî û gote wan: herin qenc serwest bibin. Piştî ko berdevik serwestî rastiye bû, vegerî nik Napolyon û gotê « ezbenî, di eniya camêr da birîneke mezin heye ko dibêje ew birn bi destê împerator bûye ». Hinga bi bîra Napolyon ket û bi rûyekî li ken got: « erê, ew birn xweş tê bîra min; derbaskin bila bête nik min. » Hinga mêrik derbasî cem kirin û daxwaza hevalê xwe ê kevin bi cih anî.

OSMAN SEBRÎ

HINDİK RINDİK

JAMA DÊRÊ:

Eskereki meceri bi navê Stêfan Javoni di eniya şerê ûris de ker û lal bû bû. Stêfan mideki dirêj li rex topekê disekini û topê pêde' agir dikir.

Bijîşkan kir û ne kir ji Stêfan re tu derman peyda ne kirin. Izin dan Stêfan û ew şandin gundê wî. Rojê Stêfan di ber dêrekê re derbas dibû. Jama dêrê bi xurtî lêdida. Bi dengê jamê guh û zimanê Stêfan vebûn û mîrik vegeyria halê xwe ê berê.

MÎREKÊN RE'S-NEHAŞ:

Ji rojnama fransîzî (Le Jûr-Le Jour) ya Ko li Bêrûtê dertêl. (8 Hîzêran 1943)

Di çiyayên Betrûnê de mîrine xurt hebûn. Li gora gotina wan ji kurdên eyûbî dadiketin. Lê piştê ewçend qels ketine ko tîkîlî xelkê bûne û ketine xizaniyê. Îro hin ji wan cotkariyê dikin; hinên din daran dibirin; hin jî parsê dikin. Digel vê hindê guhdarê necabeta xwe ne û pê fîtxar dikin. Keçên xwe nadin mirovên adêf, bi xwe jî keçên xelkê nayînin.

DI LONDRE DE XWARINXANEKE HERWE

Gava parsê dikin jî bi tenê ji mîr. û çexan dixwazin.

Heke yekî bê pîrsa « Mîr » silav li wan kir an banî wan kir, lê venagerînin. Îro di gundekî Betrûnê de dijîn. Ji ber ko navê wan ê kevîn hatiye ji bîr kirin navê gundê wan li wan dikin û dibêjine wan mîrên Re's-Nehaş.

INTIQAMA MEYMÛNAN:

Wek her dehbê, meymûn jî heke cih lê teng ne bû dirêjî mirovan nakin. Lê gava dirêjî wan dikin zererine mezin digehînin wan. Bi rastî di nav meymûnan de cîsinine welê hene ko bi zexmî û xurtiya bedena xwe gelekî serdestî me ne. Lê ew jî bifa sebeb bela xwe nadin însanan.

Di Efrîqayê de memûrên mistemlikan gelek çaran dîtine ko kerîne meymûnan dirêjî gundekî kirine û gund xistine xerabiyê. Lakî hercar tehqîqatê daye zanî ko sûc yê gundiyan bûye.

Vê paşiyê di mistemlekeke ingilîzî, Peravên-zêr de meymûnên şempanze avêtine ser gundekî û ew xerab kirine. Li gora rapora memûrê ko çûye tehqîqatê mesele bi awayê jêrin çebûye.

Berî du salan di vî gundî de jinikekê cewî anî bûn. Li gora adetên reşikên wî welatî cewî tiştêkî çift e. Ji lewre rabûn yek ji Peresto re qurban kirin.

Piştî mideki bavê cewiyan di rêlê de şempanzekî nûza girti bû û ew biri bû nik kurê xwe, li şûna kurê ko ji Peresto re qurban kiri bûn. Kurê reşik û kurê şempanze di nav çend rojan de bû bûn dostên hev û bi hev re, wek biran dijîn.

Rojê, gundikî tîrek berda singa şempanzê û ew kuşt. Ji wê rojê ve şempanzeyên rêlê neyartî bi gundiyan re ajotin. Lê ne hate zanîn şempanzeyên rêlê çawan bi kuştina şempanzeyê gund hesiyan.

Dawiyê şempanze li gund wer hatin û ew di bin mihaserê de hiştin. Bi awakî ko kesî ne dikarî ji gund derkeve. Şevekê dirêjî gund kirin, ketin xaniyan, tiştên ko diketin destên

HINEK JI HENEK

XANIM Û XADIM:

Xanim (ji xadima xwe re) Ez naxwazim ko destgirtiyê te hero bê û li ber deriyê me bisekine

Xadim — Belê xanim ez jî pê hesiyam û ji lewre şevêdî min ew bire oda xwe.

LAWIK Î ŞAŞ E:

Yek diçe û di kazînokê de rûdine. Lawikê xizmetkar tê û jê dipirse:

— Mirza çi emir dike.

Mêrik: Kasek şerab.

Lawik diçe û ji mişterî re kasek şerab tîne û wê dafînê ser masê. Dema dike vegere mişterî banî wî dike û dibêje: — Heke te li şûna şerabê kasek bire ji min re anî xem heye?

Lawik: Tu xem nîne...

Lawik şerabê dibe û li şûnê kasek bire tîne. Mêrik bira xwe vedixwe û bêf ko heqê wê bide, dide rê û diçe. Lawik dide pey û dibêje:

— Mirza te heqê birayê ne da...

Mêrik: Belê min ne da, ji ber ko te ew ji min re li şûna şerabê anî

Lawik: Te heqê şerabê jî ne da.

Mêrik: Ma min şerab vexwariye ko ez heqê wê bidim.

Lawik (hinekî dide eqilê xwe û dibêje) Belê xebera te ye; lê şerab bi 75 qirûşan, bfre bi pêncî qirûşî ye.

Mêrik: Hingî min jî te 25 qirûş divêtin.

Lawik. (dîsa dide eqilê xwe û dibêje) Belê ev jî rast e.

Lawik cizdanê xwe derdixîne û ji mêrik re 25 qirûşan jî dide.

ÇIROKA BERAZEKÎ LONDRE

Xelkê Ewropayê, herwekî em berxan bi xwedî û dermale dikin, ew jî kûtikên berazan di hewş û bexçeyên malên xwe de bi xweyî dikin. Di wextê bombaranên Londrê de digel mirovan gelek heywan jî hatine kuştin. Lê çiroka wî berazê londrayî ye ko ji ber eskerên agirkujî dike bireve xerîb e. Di wextê bombaran de eskerên agirkujî û peyayên fedayî diçûn û mirovên ko di bin kevirên xaniyên hilweşiyayî de diman xelas dikirin. Rojekê eskerine agirkujî dema ko kevir û stûnên xanikî hilweşiyayî radikirin dengêkî xeniqî kirin û xwe li cihê ko deng jê dihat lezandin. Digotin qey dengê peyayekî ye. Lê gava kevir rakirin çi bibînin, berazekî fêris û tu-tîşt-pênehatî ye li wî sekinî ye. Eskeran beraz jî nav keviran derêxist; bi guhên wî girtin û ber bi qîştê ajotin.

KURDMANCINO

Kurdmançino hon kom bibin
Da xelk bêjin bizane kurd
De'wa heqê xwe hon bîkin
Da kes nebêt bêzar e kurd
De'wê bîken bi qanûnê
Mêran bik'jin birêjin xanê
Mîrin çêtir jî vê jinê
Sed aferîn mêranê kurd
Kurdên çiya heke der bin
Wekî şêran weko ber bin
Pêşya yekî sed çeper bin
Bo şer wekî sindane kurd
Kurdên mezin gelek caran
Wan bêzaran, wan bêkaran
Kore dibin j'bo dînanan
Bû dil b'her kovane kurd
Zengîn e kurd, wek mêr biket
Belengazan ew têr biket
Cergê feqîr wek şêr biket
Ew car e, wek siltan e kurd
Gelî Botan û Hekarî
Digel soran û Zêbarî
Îş ken roj û şevê tarî
Ev bo me ye hemiyana e'kurd
Kurd bendar dest serdestî
L'pêşsuxir şikestî
Mîrin bo xwe îş Xudê xwestî
Sêfil bi sergirdan e kurd
Heqê xwe bin bi topizî
Hon têrk bîken şolêt xizî
Zango çima tu êciz î
Nê bêser û bê xwedan e kurd.
MÎRZANGO BELBEŞÎNÎ
XEBATDARÊ WELAT

XARKOV

Di meha Tebaxê de sondxwari bi du zeferên mezin şa bûne. Sefera Sicilyayê xelas bû û girav bi temami ket destên qewetên inglîzî û emêrikani û li 23ê Tebaxê elemanan da zanin ko Lajarê Xarkovê tala kirine. Di pey elemanan re ûrisan elam da û got ko eskerên Sovyêtîstanê bi hîcûmeke cebri Xarkov vegirtiye. Sovyêtîstanê ev zefer şahînet

kir û Stalin bi emirnamekê pesnê eskerên xwe da.

Bi vegirtina Xarkovê ûrisan careke din şanî xurtiya xwe da. Bi Misîn û Xarkovê keheha Ewropayê careke din hejiha.

Bi vegirtina Xarkovê ûrisan di eniya rohelê de serdestîke mezin xistiye destên xwe. Xarkov raserî rasta Ûkranyayê ye. Yê ko Xarkov di destên wî de ye dikare neyarê xwe biêşîne û bi rahetî

dirêj wî bike.

Ev cara dido wan e ko ûris Xarkovê distînin. Di sala 1941ê da elemanan ew piştî şerine xwindar zemt kiri bû. Eleman qedere şanzdeh mehan tê de man. Di Sibata sala 1942an de ûrisan Xarkov bi şûn de vegerand û eleman jê derêxistin. Lê elemanan ji her ehemiyeta Xarkovê zûka xwe kar kir û piştî çend rojan avêtin ser bajêr û ûris jê derêxistin. Vê carê eleman 23 heftan di Xarkovê de man û li 23ê Tebaxê jê kişiyân. Ji ber ko ûris lê wer dihatin û dikirin bajêr mihasere bilkin.

Xarkov ji ehemiyata xwe a eskerî pêve merkezeke sinahî ye. Pîraniya tangên Sovyêtîstanê di fabrikeyên Xarkovê de dihatin çêkirin. Beriya şerî di fabrikeyên Xarkovê de 900000 emele dixebitîn. Ji tanga pê ve li Xarkovê balafir jî çêdikirin. Ûris bi vegertina Xarkovê ne mane. Di 7ê xwê de pê didin êrdê û jêro pêş ve diçin. Gelo eleman careke din wê biceribînin Xarkovê bistîmin?

Herwekî me berê ji gotî bû di serê rohelê de roj bi roj eleman kêm ûris zêde dikin.

KEPORAL MORIS DÛ FRETAY — LE CAPORAL MAURICE DU FRETAY

Keportal bi mana onbaşî ye. Keportal Moris balafirvan bû. Piştî ko Fransa şikest û elemanan ew vegirt Moris ji kete destên dijmin. Moris daxwest xwe bigehîne De Gol; lê rê pê ne diket. Moris di yek waxtî de aektînist bû. Rabû ji xwe re balafirek çêkir, lê siwar bû û xwe gihande Ingilîrê. Hîkûmeta qralî ew bi nîşaneke mezin mikafat kir. Hevalên Moris ew rakirine ser milên xwe.

ELEMANYE Û ROHELAT

L'ALLEMAGNE ET L'EST

Par le Colonel V. Hurban, ambassadeur
de Tchecoslovaquie aux Etats-Unis

Çekoslovakye ji dewletên Ewropa navîn e. Erdê vê dewletê beriya şerê 1914-1918an wîlayetîne Nemse û Elmanyayê bûn. Piştî wî şerî Çekoslovakye wek Polonyayê bû dewleteke biserxwe. Hitler piştî konferansa Münîxê destê xwe dirêji Çekoslovakayê kir. Çekoslovakye xudan ordû bû û gava talûke nîzing bû karê xwe kir ko dest bibe xwe. Lê piştê, gavaJordîwên elemani di tixûbên wê de heşidin dest hilnanî û elemanan ew welat bê teq û req vegirt û ew kirin du wîlayatên xwe. Lê piştî ko şer dest pê kir, Çekoslovakîan jî di Londrê de hikûmetek saz kir û ji çekoslovakên derveyî welêt esker dane hev, ew di welatên rohelatê nîzing de talîm kirin û di şerê Efrîqayê de pardariya cîdalê kirin.

Kulnêl V. Hûrban di Weşingtonê de sefirê Çekoslovakayê ye. Vê paşiyê Hûrban di klû-beke jinan de gotarek daye. Kulnêl di destpêkê de gotiye « Tiştên ko ezê bibêjim ne bi tenê fikira min; lê ew di yek wextî de fikira hikûmeta min in jî ». Ji wî awirî ve gotara kulnêl bihemiyete.

Kulnêl di gotara xwe de qala wî şerî, nîzama Ewropa a nû, di vê nîzamê de rewşa welatê xwe û cezakirina elemanan kiriye.

Ji gotara kulnêl emê nemaze tiştên ko di

heqê welatê xwe, dewletên Ewropa navîn û Ewropa nîvro-rohelê de gotine ber peyî xwendevanên xwe bikin.

Kulnêl dibêje: Çekoslovakîan çavên xwe nemaze berdaye Ewropa navîn û Ewropa nîvro-rohelê. Di van erdan de ji sed milyonê bêtir rûniştîman dijîn û lê qewm û milletine gelêr hene. Ev milletên han du dewletên mezin ji hev dikin; yanî dikevin navbera wan: Rûsyê û Elmanyê.

Elmanyê divêt cezayê xwe bibîne û ev dewlet hetanî ko cezayê xwe bikişîne di sazkarîna nîzama Ewropa navîn de nikare bibe xudan ray û gotin.

Li gora fikirên ko heta niho hatine eşkere kirin ji bo dewletên Ewropayê ên piçûk hevkarîke hêj himbîztir têtê pêşnihad kirin. Jê re şikilîne têtêl « mixtelîf » dibînin; mîsalan ditînin. Wek dewletên emêrikani ên yekbûyî, lê her dewlet di karên xwe ên hundirîn de biserxwêtir. An tifaqêke eskerî. An bi tenê hevkarîyêke peran û gumrîkan. Hin dibêjin ko hemî dewletên ewropayî ên piçûk ji Baltîqê heta Behîra spî divêt di yek tifaqê de bigehin hev. Hin dibêjin divêt sê tof bêne saz kirin: dewletên bakur-roava, dewletên çemê Tûnê, dewletên Balqanê. Hinên din jî du tofan pêşnihad dikin: dewletên bakur, dewletên nîvro.

Lê mesele bi hêmanîne din hêj zehmetir dibe.

Îro Çekoslovakye, Polonyê, Yûgoslavye û Yewnanîstan hevalbendên sondxwariyan in. Herçî Mecarîstan, Romanya, Bixarîstan, rajêrên mihwerê ne. Nemse di bin nîrê elemanan, Welatê ernewîtan di bin hikîmê talyanan de ye. Tirkîye hêj bêteref e.

Ev hêmanên ha şanî me didin ko helkirîna van meseelan çîqas dişwar e. Digel vê hindê divêt her millet ji xwe re helekê peyda bike û nîzîngiyê li milletekî bike.

Me ev tişt bi Polonyayê ceriband. Ji xwê ev tişteki gelek tebfî ye. Bûyerên salên 1938-1939an şanî dane ko di navbera van her du milletan de yeqederiyek (yek-qederiyek) heye. Piştî sala 1920an di vê rîyê de ev her du millet qedereki pêş ev çû bûn. Lê şîyaseta kulnêl

Di wî şerî de herwekî eleman ji ūrisan tēşin japon jî ji ber çîniyan di zehmeteke giran de ne. Çîni diçin welatîne biyanî û hîni fenîne nû dibin. Klîşa me balafravîne çîni şanî dîde. Ev balafravîna Emêrîkê de hîni sînheta xwe bûne.

Bek, wezîrariyê Polonyê ev xebat pûçkir.

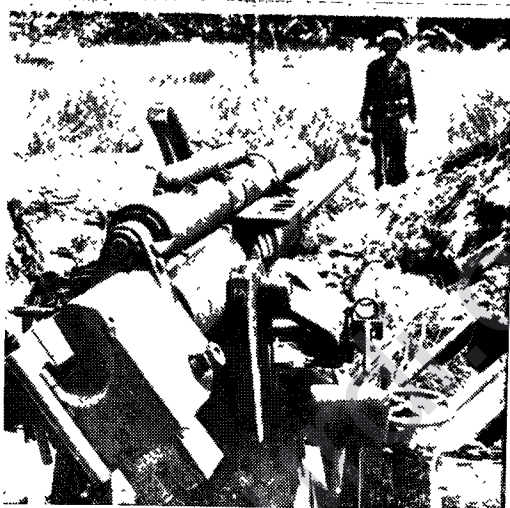
Di sala 1940f de ji nû ve herdu dewlet ketin mizakerê û bi hev re beyanameyek belav kirin. Di wê beyanamê de digotin: « Polonye û Çekoslovakye ji ber îştiraka menfêheta xwe ji niho de didin zanîn ko ji van her du dewletan re piştî xelasbûna şerî hevkarîke gelek himbiz divêtin. Dîsan ev her du dewletên ha, xwe amade didin zanîn da ko piştî şerî û wek dewletine biserxwe bikevin civateke siyasî û îqtisadî ya ko di Ewropayê de wê bête danîn û ya ko dê bibe hîmê nîzama Ewropa navîn ». Lê ji hingê ve mişkilatine nû şerî dane.[1]

Sefirê çekoslovak bi goinana xwe a paşîn îşaret li gelsa ko ketiye navbera trîs û poloniyên, dike.

Sefir gotina xwe pêş ve tajo û dibêje: Îro awayê dîtina çekoslovakana bi awayê jêrîn dikare bête xulase kirin. Çekoslovakye hergav xwazekarê hevkarîya Polonyayê ye. Çekoslovakye tucaran nikare bikeve tifaqeke ko ew di elêhê Rûsyayê de hatiye saz kirin. Tu şikê de nîne ko tifaqeke çek û poloniyên divêt bi raya dewletên Ewropayê ên mezin, yê rohelê û roavê, bête danîn.

Yanî Çekoslovakye dixwaze bi dewletên Ewropa navîn re, hevkarîyê bike. Ev hevkarîyê bêt Sovyêtîstan û raya dewletên roavê nikare

[1] Mexseda sefir ji wan mişkilatan minasebetên rûs û polonî ne. Ji ber kuştina zabîtinê polonî hikûmeta polonî ya ko li Londrê rûdine qutbiriya xwe ji ûrisan kiri bû.

TOPEKE JAPONÎ E EFRIS YA KO DI GIRAVÊN SILÊMAN DE KEIYÊ DESTÊN EMÊRIKANIYAN

herê şerî. Lê pêve ji bo Çekoslovakayê tu çare nîne.

Tiştê ko ez dibêjim ne bi tenê ji çekoslovakana re, lê ji hemî dewletên Ewropayê ên piçûk re divêt bête tetbîq kirin. Mesela dewletên Ewropayê ên piçûk ancax bi lihevhatîneke xwerû ewropayî dikare bête safî kirin. Ev ji gava rohelat rastî roavê têt û pê re gotina xwe yek dike diçe şerî.

Ev dewletên ha ji bi tenê bi hevkarî û lihevhatîneke rastî dikarin rahet û di aşiyê de bişî. Ji bona vê yekê jî, ji wan dewletan re divêt ji îstiqlalê xwe fedakarîna bikin. Çekoslovakye ji bona ko bikare xwe bigehîne wê armanca bilind ji wê fedakarîyê re amade ye ».

HEJMARA HAWARÊ A 57AN LI 15Ê TEBAXÊ BELAV BÛYE. LÊ BIGERIN Û TÊ DE BIXWÎNIN:

Tefsira Qurane. Şeytanqûnî. Diwana Melê. Gulistan. Memozîna Xanî, Ya Reb. Sefera Sicilyayê Hêviya Nuh. Ez û Yar. Çeteyên Rûsî. Feryad, Panama.

Kiriyariya Ronahiyê

Ji bo Sûriyê Pênc lîreyên sûrî — Ji bo welatên din lîrektî ingiltzî

Xwedî û gerinendeyê berpirsiyar : Mir Celadet Alî Bedir-Xan. Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Emir Djêladet Aalî Bedir-Khan. Damas—Syrie